

Міністерство освіти і науки України
Львівський національний університет
імені Івана Франка

ЛОЗИНСЬКА ЮЛІЯ ІВАНІВНА

УДК 343.143

**ДОСТОВІРНІСТЬ ПОКАЗАНЬ СВІДКА ТА ЇЇ З'ЯСУВАННЯ
У КРИМІНАЛЬНОМУ ПРОВАДЖЕННІ**

Спеціальність 12.00.09 – кримінальний процес та криміналістика;
судова експертиза; оперативно-розшукова діяльність

АВТОРЕФЕРАТ

дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата юридичних наук

Львів – 2018

Дисертацією є рукопис

Робота виконана на кафедрі кримінального процесу факультету № 1 Інституту з підготовки фахівців для підрозділів Національної поліції Львівського державного університету внутрішніх справ

Науковий керівник: кандидат юридичних наук, доцент
Шехавцов Руслан Миколайович,
Львівський державний університет внутрішніх справ,
доцент кафедри кримінального процесу факультету № 1
Інституту з підготовки фахівців для підрозділів
Національної поліції

Офіційні опоненти: доктор юридичних наук, професор,
заслужений діяч науки і техніки України,
член-кореспондент Національної академії
правових наук України

Шумило Микола Єгорович,
Київський національний університет
імені Тараса Шевченка,
професор кафедри правосуддя;

кандидат юридичних наук, доцент
Кудінов Сергій Сергійович,
Національна академія Служби безпеки України,
ректор

Захист відбудеться «06» грудня 2018 р. о 10⁰⁰ годині на засіданні спеціалізованої вченої ради Д 35.051.03 у Львівському національному університеті імені Івана Франка (79000, м. Львів, вул. Січових Стрільців, 14, зал засідань юридичного факультету, ауд. № 409).

З дисертацією можна ознайомитись у Науковій бібліотеці Львівського національного університету імені Івана Франка (79005, м. Львів, вул. Драгоманова, 5).

Автореферат розіслано «02» листопада 2018 р.

Учений секретар
спеціалізованої вченої ради

В. О. Семків

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми. Проблема одержання достовірних знань про обставини, які підлягають доказуванню у кримінальному провадженні, в теорії кримінального процесу належить до однієї з головних, вирішення якої пов'язується з реалізацією права особи на справедливий суд. У рамках реформи вітчизняного кримінального судочинства 2012 року відбулася концептуальна корекція інституту доказування, одним із компонентів якої стало виведення «об'єктивної істини» з-поміж термінів, якими оперує законодавець, та запровадження, по суті, замість нього терміна «достовірність», який не використовувався у Кримінально-процесуальному кодексі України (1960) (далі – КПК (1960)). Водночас особливу увагу порівняно з іншими джерелами доказів приділено показанням свідка, з'ясуванню достовірності яких присвячена ст. 96 Кримінального процесуального кодексу України 2012 року (далі – КПК). Категорія «достовірність» не є абсолютно новою для теорії доказування. Поняттю та сутності достовірності у кримінальному провадженні, достовірності доказів, зокрема й показань свідка, та її з'ясуванню приділяли увагу в наукових розвідках у галузі кримінального процесу О. С. Александров, І. Бентам, В. С. Бурданова, В. В. Вапнярчук, Л. Є. Владимиров, В. Г. Гончаренко, І. В. Гловюк, В. П. Гмирко, К. П. Гришина, М. М. Гродзинський, Ю. М. Грошевий, Д. В. Давидова, А. А. Давлетов, В. Я. Дорохов, А. В. Заклюка, О. В. Капліна, І. І. Котюк, Л. А. Кірмач, С. С. Кудінов, А. А. Кухта, О. В. Литвин, А. О. Ляш, К. Ю. А. Міттермайер, М. М. Михеєнко, В. Т. Нор, М. А. Погорецький, В. О. Попелюшко, Б. Г. Розовський, Ю. М. Середа, Д. Б. Сергєєва, С. М. Сівочек, Х. Р. Слюсарчук, В. Д. Спасович, С. М. Стахівський, А. С. Степаненко, О. С. Степанов, В. В. Тютюнник, Л. Д. Удалова, І. Я. Фойницький, І. Л. Чупрікова, О. Г. Шило, М. Є. Шумило, у галузі криміналістики – І. В. Басиста, В. П. Бахін, Р. С. Белкін, І. Є. Биховський, О. М. Васильєв, А. Вейнгарт, В. Ф. Глазирін, С. А. Голунський, В. А. Журавель, Л. М. Карнеєва, І. І. Когутич, В. С. Комарков, В. О. Коновалова, С. С. Кудінов, В. К. Лисиченко, О. І. Мотлях, М. І. Порубов, О. Р. Ратінов, А. М. Сербулов, А. Б. Соловйов, А. В. Скопінський, У. А. Усманов, В. Ю. Шепітько, Р. М. Шехавцов, І. М. Якімов, а у галузі юридичної психології – А. М. Алексеєв, В. В. Бедь, В. Г. Гончаренко, Г. Г. Доспулов, А. В. Дулов, М. І. Єнікєєв, П. Екмен, І. Кертес, В. О. Коновалова, В. О. Образцов, О. Р. Ратінов, Ф. М. Сокиран, О. М. Столяренко, Е. А. Черних, В. Ю. Шепітько, А. Г. Шестєрова, О. Фрай. Внесок цих та інших науковців у формування теоретичних уявлень про рух пізнання під час доказування у кримінальному провадженні від знання імовірного до достовірного і наукових рекомендацій стосовно одержання достовірних доказів складно переоцінити. Однак, попри численні напрацювання, залишаються дискусійними питання щодо змісту достовірності показань свідка та її з'ясування у кримінальному провадженні. Ускладнює ситуацію й те, що на монографічному рівні вони з урахуванням нормативних приписів КПК України окремо не досліджувалися. У дисертаціях В. М. Бабунича «Теорія і практика перехресного допиту в суді: процесуальні і криміналістичні аспекти» (2015), Н. М. Максимишин «Судовий допит: процесуальне та криміналістичне дослідження» (2016), О. П. Острійчука «Показання

як процесуальне джерело доказів у кримінальному провадженні» (2016) з'ясуванню достовірності показань свідка приділяється незначна увага, хоча саме показання свідка є найпоширенішим джерелом доказів у кримінальному провадженні. Відповідно, на них ґрунтується більшість процесуальних рішень. Наведене зумовлює актуальність цієї проблематики та необхідність проведення спеціального наукового дослідження змісту достовірності показань свідка та особливостей її з'ясування у кримінальному провадженні.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Тема роботи відповідає п. 7.6 Переліку пріоритетних напрямів наукового забезпечення діяльності органів внутрішніх справ України на період 2015–2019 р., затвердженому наказом МВС України від 16.03.2015 р. № 275, а також напряму науково-дослідної роботи факультету № 1 Інституту з підготовки фахівців для підрозділів Національної поліції Львівського державного університету внутрішніх справ «Протидія злочинам, підслідним ОВС: правові, кримінологічні та криміналістичні аспекти» (номер державної реєстрації 0115U006501). Тема дисертації затверджена Вченою радою Львівського державного університету внутрішніх справ (протокол від 28.10.2015 р. № 3).

Мета і завдання дослідження. *Метою* роботи є отримання нових результатів у формі висновків щодо змісту та сутності достовірності показань свідка та її з'ясування у кримінальному провадженні на підставі нормативних приписів КПК, а також формулювання науково обґрунтованих пропозицій і рекомендацій з удосконалення відповідних положень кримінального процесуального законодавства та практики його застосування.

Для досягнення мети дослідження було поставлено такі основні *завдання*:

- здійснити аналіз стану дослідження проблем достовірності показань свідка та її з'ясування як складової проблематики імовірності та достовірності/вірогідності знання у кримінальному провадженні та на підставі нього визначити питання, які потребують першочергового опрацювання;

- з'ясувати світоглядні концепції, на які у різні історичні періоди спиралися науковці, досліджуючи достовірність доказів у кримінальному провадженні, та визначити методологічні основи власного дослідження;

- розкрити у взаємозв'язку нормативно визначені за чинним КПК та психологічні аспекти формування показань свідка у кримінальному провадженні;

- сформулювати на підставі теоретичних уявлень про достовірність доказів у кримінальному провадженні визначення поняття достовірності показань свідка;

- визначити за результатами аналізу чинного законодавства та практики його застосування кримінальні процесуальні гарантії одержання достовірних показань свідка та розкрити їх функціональне призначення;

- виокремити, здійснити класифікацію й описати критерії дослідження показань свідка на предмет їх достовірності;

- розкрити зміст з'ясування достовірності показань свідка під час досудового розслідування й особливості застосування для цього окремих слідчих (розшукових) дій та негласних слідчих (розшукових) дій (далі – С(Р)Д та НС(Р)Д);

– описати особливості з’ясування достовірності показань свідка під час судового розгляду;

– сформулювати науково обґрунтовані пропозиції щодо вдосконалення норм кримінального процесуального законодавства України в частині вдосконалення використання окремих процесуальних дій для з’ясування достовірності показань свідка;

– визначити особливості оцінки показань свідка на предмет їх достовірності.

Об’єктом дослідження є кримінальні процесуальні правовідносини, які виникають під час з’ясування достовірності доказів при здійсненні доказування у кримінальному провадженні.

Предметом дослідження є достовірність показань свідка та її з’ясування у кримінальному провадженні.

Методи дослідження обрано відповідно до поставленої мети, завдань, об’єкта та предмета дослідження. Дисертація ґрунтується на загальнонаукових і спеціальних методах наукового пізнання, застосування яких у взаємозв’язку сприяло всебічності, об’єктивності й обґрунтованості результатів дослідження. *Діалектичний* метод надав змогу дослідити процес з’ясування достовірності показань свідка у кримінальному провадженні як цілісне явище у взаємозв’язку його елементів. *Пошуково-бібліографічний* метод забезпечив системний пошук літературних джерел з питань теми дослідження (підрозділи 1.1, 2.1, 2.2, 2.3, 3.1, 3.2, 3.3). *Аналіз* забезпечив узагальнення літературних джерел (підрозділ 1.1), а також разом із *синтезом, абстрагуванням, формально логічними* методами використаний для формулювання проміжних по розділах та кінцевих висновків по дисертації. *Спостереження* (безпосереднє й опосередковане) використане для одержання відомостей про особливості здійснення допитів свідків та інших процесуальних дій у судових засіданнях, в яких автор особисто була присутня, та про діяльність слідчого, прокурора під час досудового розслідування за матеріалами кримінальних проваджень щодо з’ясування достовірності показань свідка (підрозділи 2.1, 3.1, 3.2, 3.3). *Мисленнєве моделювання, експеримент і прогнозування* забезпечили перевірку суджень автора стосовно особливостей з’ясування достовірності показань свідка у кримінальному провадженні, використання сформованих ним наукових рекомендацій (підрозділи 2.1, 2.3, 3.1, 3.2, 3.3). *Описування* забезпечило формування текстового матеріалу основного змісту дисертації. *Соціологічні методи* (вибірки, опитування шляхом анкетування й інтерв’ювання) використані для формування комплексу питань та одержання від респондентів відповідей на них з проблем теми дослідження, а *статистичне зведення* – узагальнення в абсолютних і відносних величинах результатів опитування та вивчення матеріалів практики кримінального провадження (підрозділи 2.1, 2.2, 2.3, 3.1, 3.2, 3.3).

Емпіричну базу дослідження становлять: практика Європейського суду з прав людини (далі – ЄСПЛ), матеріали вивчених кримінальних проваджень, розглянутих і вирішених місцевими судами Львівської, Закарпатської, Дніпропетровської, Донецької, Миколаївської областей у період 2013–2017 рр. (187 кримінальних проваджень), результати опитування 191 респондента

(18 суддів, 32 прокурорів, 30 адвокатів, 89 слідчих, 22 науково-педагогічних працівників), здійснення особистого спостереження за допитами 58 свідків під час судових розглядів 32 кримінальних справ протягом 2016–2018 рр. у Галицькому, Шевченківському, Залізничному районних судах м. Львова.

Наукова новизна одержаних результатів. Дисертація є першим після прийняття КПК комплексним дослідженням, у якому одержані нові результати у вигляді обґрунтованих висновків стосовно особливостей з'ясування достовірності показань свідка у кримінальному провадженні, а також сформульовано пропозиції щодо вдосконалення чинного кримінального процесуального законодавства та практики його застосування. До найважливіших положень, що містять наукову новизну, потрібно віднести такі:

уперше:

- запропоновано визначення поняття достовірності показань свідків як його властивості, яка проявляється у судженні суб'єкта доказування поза розумним сумнівом про повну відповідність цього показання реальним фактам та обставинам, що мають значення для кримінального провадження, сформульованого на підставі оцінки відомостей, які містяться в ньому, щодо наявності або відсутності внутрішніх, зовнішніх протиріч показання з іншими доказами у кримінальному провадженні, неточностей, прогалин та їх змісту;

- визначено та розкрито зміст кримінальних процесуальних гарантій, як нормативних приписів, що створюють умови для давання свідком достовірних показань та їх об'єктивну перевірку й оцінку;

- дано визначення з'ясування достовірності показань свідків як діяльності, спрямованої на перевірку й оцінку одержаних показань на предмет правдивості, тобто їх відповідності реальним подіям, що сталися, шляхом застосування під час доказування сторонами кримінального провадження, судом передбачених кримінальним процесуальним законодавством засобів пошуково-пізнавальної діяльності;

удосконалено:

- уявлення про розмежування доказів у кримінальному провадженні на докази сторони обвинувачення, сторони захисту та судові. І в цьому контексті з'ясовано особливості використання сторонами обвинувачення, захисту в доказуванні показань свідка і під час досудового розслідування, і під час судового розгляду;

- класифікацію та зміст протиріч, неточностей, прогалин як параметрів, за якими можуть бути об'єктивно досліджені показання свідка на предмет його достовірності;

- наукову позицію щодо визначення С(Р)Д, НС(Р)Д, судових процесуальних дій пошуково-пізнавального характеру як засобів, а тактичних прийомів, комбінацій, які застосовуються під час їх проведення, та тактичних операцій як способів з'ясування достовірності показань свідка;

- наукові рекомендації стосовно здійснення прямого та перехресного допиту в суді, зокрема щодо використання у такому допиті планування й нотаток прокурором, захисником, суддею;

- наукові рекомендації щодо оцінки показань свідка, зокрема показань свідка з чужих слів, на предмет його достовірності з урахуванням попередньої їх оцінки

стосовно належності та допустимості, наявності або відсутності протиріч, неточностей, прогалин;

набули подальшого розвитку:

– методологічний підхід до здійснення досліджень питань пошуково-пізнавальної діяльності у кримінальному провадженні, який передбачає, відповідно до позицій матеріалістичної діалектики, бути відкритим до результатів наукових розвідок питань доказування, здійснених з інших методологічних платформ;

– положення щодо терміна «достовірність» як основної мовної одиниці для визначення відповідності одержаних під час проведення окремих процесуальних дій відомостей об'єктивній дійсності, яка є предметом досудового розслідування чи судового розгляду;

– уявлення щодо використання окремих С(Р)Д, НС(Р)Д та інших процесуальних дій з урахуванням нормативних приписів КПК для перевірки достовірності показань свідка;

– розуміння того, що відомості стосовно репутації свідка, можуть бути підставою для висновку про неправдивість його показань тільки сукупно з прямими доказами неправди у його показаннях;

– положення, які спрямовані на оптимізацію нормативно-правової регламентації з'ясування достовірності показань свідка шляхом: розширення у ч. 1 ст. 65 КПК переліку обставин, щодо яких може бути здійснений допит свідка; передбачення у п. 5 ч. 1 ст. 112, п. 5 ч. 1 ст. 137 КПК обов'язку повідомляти у повістці свідку його процесуальні права та обов'язки; уточнення у першому реченні ч. 9 ст. 224 КПК, що розбіжності у показаннях двох чи більше раніше допитаних осіб мають бути істотними; передбачення у ч. 1 ст. 354 КПК процедури допиту малолітнього, неповнолітнього свідка суддею для мінімізації навіювання з боку сторони обвинувачення чи захисту на нього.

Практичне значення одержаних результатів полягає в тому, що висновки та пропозиції, розроблені автором, можуть бути використані: а) у науково-дослідній сфері – для подальших досліджень проблем з'ясування достовірності доказів, одержаних з інших джерел; б) у законотворчій діяльності – під час удосконалення норм чинного КПК України; в) у правозастосовній діяльності – під час проведення допитів свідків на досудових та судових стадіях кримінального провадження; г) у освітньому процесі – при викладанні навчальних дисциплін в галузі кримінального процесуального права (Акт впровадження Львівського державного університету внутрішніх справ результатів дослідження у освітній процес від 06.06.2018 № 41).

Апробація результатів дисертації. Дисертація виконана на кафедрі кримінального процесу Львівського державного університету внутрішніх справ, обговорена на її засіданні та рекомендована до захисту на міжкафедральному семінарі. Окремі положення дисертації були оприлюднені на шести науково-практичних конференціях і семінарах: «Проблеми правової реформи та розбудови громадянського суспільства в Україні» (м. Львів, 16 жовтня 2015 р.), «Актуальні питання кримінального права, кримінального процесу та криміналістики (на вшанування пам'яті Ганса

Гросса)» (м. Львів, 29 січня 2016 р.), «Проблемні аспекти досудового розслідування» (м. Одеса, 07 квітня 2017 р.), «Шістнадцяті осінні юридичні читання» (м. Хмельницький, 20–21 жовтня 2017 р.), «Процесуальне та криміналістичне забезпечення досудового розслідування» (м. Львів, 1 грудня 2017 р.), «Тенденції та пріоритети реформування законодавства України» (м. Херсон, 08–09 грудня 2017 р.).

Публікації. Крім тез доповідей на конференціях, результати дисертації опубліковано у семи наукових статтях, з яких шість опубліковано у вітчизняних фахових наукових виданнях, одне з яких включене до міжнародної наукометричної бази, та одна – в іноземному періодичному науковому виданні.

Структура та обсяг дисертації. Дисертація складається зі вступу, трьох розділів, які поділено на вісім підрозділів, висновків, списку використаних джерел і трьох додатків. Загальний обсяг дисертації становить 259 сторінок друкованого тексту, основний текст викладений на 184 сторінках. Список використаних джерел становить 440 найменувань (40 сторінок).

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У **Вступі** обґрунтовано актуальність теми дисертації, з'ясовано її зв'язок із науковими програмами, планами, темами та ступінь наукової розробки, визначено об'єкт і предмет дослідження, окреслено мету і завдання, викладено методологічну основу роботи, сформульовано положення, які характеризують її наукову новизну, пояснено практичне значення результатів дослідження, наведено дані про апробацію результатів, публікації, а також структуру дисертації.

Розділ 1 «Достовірність показань свідка, її з'ясування у кримінальному провадженні та методологічні засади їх дослідження» складається з двох підрозділів.

У *підрозділі 1.1 «Стан наукової розробки питань достовірності показань свідка та її з'ясування у кримінальному провадженні»* здійснено аналіз наукових поглядів на достовірність доказів і показань свідка в теорії кримінального процесу, криміналістики та юридичної психології. Огляд робіт в галузі кримінального процесу дав змогу з'ясувати місце достовірності доказів в системі наукових уявлень про доказування у кримінальному провадженні, її використання для визначення відповідності одержаних знань реальній події кримінального правопорушення, переконливості доказів, довіри та недовіри до них, співвідношення з категорією «істина» (об'єктивна, матеріальна), формування внутрішнього переконання при оцінці результатів доказування у кримінальному провадженні. Зазначено, що зміст достовірності у кримінальному провадженні в теорії кримінального процесу, криміналістики та юридичної психології зазвичай розглядався на прикладі показань свідка.

У *підрозділі 1.2 «Методологічні засади дослідження»* проаналізовані світоглядні підходи, які використовувалися для наукової інтерпретації змісту та сутності як загалом доказування, так і його окремих складових, в тому числі й одержання імовірного та достовірного/вірогідного знання з показань свідків про обставини, які мають значення для кримінального провадження. Описано особливості застосування під час вирішення завдань дослідження методів наукового пізнання, визначених

дисертантом як основних (пошуково-бібліографічного, порівняльного аналізу, спостереження (безпосереднього та опосередкованого), опису, соціологічного (вибірки, опитування, інтерв'ювання), статистичного зведення, мисленнєвого моделювання, експерименту, прогнозування, синтезу, абстрагування, формально логічного).

Розділ 2 «Теоретичні основи уявлень про формування показань свідка та визначення їх достовірності» складається з трьох підрозділів.

У підрозділі 2.1 *«Особливості формування показань свідків у кримінальному провадженні»* розглянуто легальну дефініцію показань (ч. 1 ст. 95 КПК) у її співвідношенні з легальною дефініцією доказів (ч. 1 ст. 84 КПК), переліком їх процесуальних джерел (ч. 2 ст. 84 КПК) та нормативними приписами щодо процесуального порядку збирання, оцінки та використання доказів. Встановлено, що погляди на формування показань свідків як доказів в теорії кримінального процесу, криміналістики та юридичної психології відрізняються. Їх консолідація стала основою критичної оцінки наявного наукового доробку, відтак формування показань свідків представлено як складний процес, невід'ємними компонентами якого є нормативно визначені дії слідчого, прокурора, слідчого судді, сторони захисту та суду, спрямовані на одержання показань свідка та визначення їх як джерела доказів для забезпечення прийняття доброякісних процесуальних рішень у кримінальному провадженні, а також психічні процеси, які передують допиту, проходять під час та відбуваються після нього, розуміння природи яких дає змогу з'ясувати їх достовірність чи неправдивість.

У підрозділі 2.2 *«Поняття достовірності доказів та показань свідків»* висвітлено не тільки уявлення про достовірність, істину, істинність, імовірність як когнітивних концептів, варіювання змісту яких у філософській думці чинили вплив на визначення понять достовірності та істини в теорії кримінального процесу, а й як лінгвістичних категорій, що відображають ступінь відповідності судження (висловлювання) про дійсність.

Достовірність окреслено як складне та багатогранне явище, в якому одержує свій вираз стан переконання (свідомості) суб'єкта доказування про дійсність, основу якого формує оцінка емпіричних даних (доказів), з яких виводяться судження про їх істинність, а критерієм такої оцінки постає наявність або відсутність імовірності твердження про зворотне, причому вплив на неї чинять суб'єктивні (совість, особиста свідомість, правосвідомість, переконання) та об'єктивні (особливості події злочину та його відображення в навколишньому середовищі та свідомості людей) чинники. На цій основі сформульовано поняття достовірності показань свідка.

У підрозділі 2.3 *«Кримінальні процесуальні гарантії для давання свідком достовірних показань, їх об'єктивної перевірки та оцінки»* до таких гарантій віднесено правовий статус, імунітети свідка, гарантії надання правової допомоги свідку адвокатом, відповідальність свідка, гарантії безпеки свідка, заборони протиправного впливу на свідка, процесуальна форма допиту свідка, гарантії самостійності процесуальної діяльності слідчого, прокурора, безсторонності суду та нормативне визначення вимог до оцінки показань свідка на предмет їх достовірності. Розглянуто зміст наведених гарантій та обґрунтовано зміни та

доповнення до КПК, спрямовані на забезпечення умов для більш якісної підготовки особи до допиту.

Розділ 3 «Особливості з'ясування достовірності показань свідків у кримінальному провадженні» складається з трьох підрозділів.

У підрозділі 3.1 *«Застосування окремих слідчих (розшукових) та негласних слідчих (розшукових) дій для з'ясування достовірності показань свідків під час досудового розслідування»* розглянуто зміст з'ясування достовірності показань свідка як компоненту пошуково-пізнавальної діяльності у кримінальному провадженні та місце в ній слідчих (розшукових) дій, негласних слідчих (розшукових) дій та інших процесуальних дій, а також тактичних прийомів їх проведення. На підставі аналізу уявлень про поділ С(Р)Д за основною метою їх проведення на ті, що безпосередньо спрямовані на збирання та перевірку доказів, уточнено, що такі погляди не означають, що через процедуру проведення допиту, огляду, обшуку, залучення експерта та проведення експертизи не можуть перевірятися раніше зібрані докази, як і через слідчий експеримент, пред'явлення для впізнання, освідчування, одночасний допит двох чи більше вже допитаних осіб не можуть збиратися нові докази. Це підтверджено вивченням матеріалів кримінальних проваджень, результатами опитування слідчих, прокурорів, захисників, суддів та науково-педагогічних працівників, відповідно 40%, 80%, 62%, 60% та 75% з яких вказали на можливість застосування С(Р)Д і для збирання, і для перевірки доказів. У такому комплексному контексті розглянуто функціональне призначення С(Р)Д для з'ясування достовірності показань свідка під час досудового розслідування. В аналогічному аспекті розглянуто можливості застосування для з'ясування достовірності показань свідка окремих НС(Р)Д.

У підрозділі 3.2 *«Засоби з'ясування достовірності показань свідка під час судового розгляду»* визначено з урахуванням засади безпосередності дослідження судом показань, речей і документів. Передусім вивчено прямий та перехресний допит свідків відповідно до положень КПК, вітчизняної судової практики та практики ЄСПЛ. Зазначено, що його інформаційну основу становлять докази, зібрані у кримінальному провадженні під час досудового розслідування, зокрема й показання свідка, які попередньо були надані ним слідчому.

Як засіб, який здатен підвищити якість здійснення допитів, розглянуто плани їх проведення, які мають складати і прокурор, і захисник, а також конспекти (нотатки) відповідей допитуваного, які мають вести прокурор, захисник, а також суддя для забезпечення актуалізації одержаних під час допиту відомостей про обставини, які мають значення для кримінального провадження, у взаємозв'язку з раніше одержаними доказами. Акцентовано на передбачених у ч. 2 ст. 96 КПК способах дискредитації свідка. На підставі аналізу зарубіжного досвіду вказано, що при використанні репутації свідка для дискредитації його показань існують суттєві ризики зловживання нею. Тому суд має обережно застосовувати у своїй практиці положення ч. 2 ст. 96 КПК під час оцінки показань свідка через призму його репутації. Попередня протиправна поведінка може бути взята до уваги у висновку про недостовірність показань свідка тільки за наявності доказів неправдивості

показань свідка у цьому кримінальному провадженні. Розглянуто особливості допиту малолітнього або неповнолітнього свідка. Зазначено, що для з'ясування достовірності показань свідків під час судового розгляду можуть здійснюватися їх повторні та додаткові допити, допити інших свідків, потерпілого, обвинуваченого, зокрема й повторні та додаткові, одночасні допити раніше допитаних осіб, пред'явлення для впізнання осіб або речі, якщо під час досудового розслідування вони не пред'являлися, дослідження, в тому числі із залученням спеціаліста в порядку ст. 360 КПК, речових доказів, документів, звуко-, відеозаписів, відомості про які були одержані під час допиту свідка. Для роз'яснення висновку експертизи, яка проводилася, зокрема для перевірки показань свідка, може бути допитаний експерт, а також може бути проведений огляд місця події.

У підрозділі 3.3 «Особливості оцінки достовірності показань свідків» з'ясовано, що в теорії кримінального процесу вироблення загальних правил оцінки достовірності доказів науковцями пов'язується з розробкою стандартів доказаності «поза розумним сумнівом», «з достовірністю», «з вірогідністю», «з імовірністю», «обґрунтована підозра» та особливостей формування внутрішнього переконання суб'єкта доказування при прийнятті ним процесуальних рішень. Оцінка доказів на предмет достовірності здійснюється під час процесуальних дій, висунення версій, прийняття процесуальних рішень. Визначено, що ключовими в оцінці показань свідка на предмет їх достовірності є попередня їх оцінка щодо належності, допустимості та аналіз змісту протиріч, прогалин та неточностей в показаннях свідка та їх впливу на відповідність відомостей, які містяться в показаннях свідка, реальній дійсності.

ВИСНОВКИ

1. Аналіз наукових розвідок свідчить, що у вітчизняній теорії кримінального процесу немає монографічних досліджень особливостей з'ясування достовірності показань свідка, які є одним із найпоширеніших джерел доказів у кримінальному провадженні. Це, в контексті дискусії стосовно розуміння достовірності доказів та її з'ясування, на практиці призводить до труднощів під час оцінки доказів, що містяться не тільки в показаннях свідка, а й у інших джерелах, а зрештою використання їх для прийняття процесуальних рішень і на досудових стадіях, і під час судового розгляду. З огляду на це до кола питань, які потребують першочергового опрацювання, належать методологічні засади дослідження питань достовірності доказів і показань свідка у кримінальному провадженні, теоретичні основи уявлень про формування показань свідка та визначення їх достовірності, особливості з'ясування достовірності показань свідків у кримінальному провадженні.

2. За майже два сторіччя здійснення досліджень проблематики достовірності доказів у кримінальному провадженні науковці до її розв'язання підходили з різних методологічних платформ: утилітаризму, гуманізму, скептицизму, матеріалізму, філантропізму, ригоризму, емпіризму, раціоналізму, матеріалістичної діалектики, релятивізму, системо-мислєдїяльності. Базовим світоглядним підходом залишається

матеріалістична діалектика, однак вона є лише однією з концепцій пояснення того, як здійснюється пізнання у кримінальному провадженні. Надання матеріалістичній діалектиці у теорії доказування виключного становища не виправдано обмежує можливості здобуття нових знань про особливості пошуково-пізнавальної діяльності у кримінальному провадженні. Без урахування наукового доробку науковців, які з позицій інших методологічних концептів розкривають природу достовірності доказів, зокрема показань свідка, неможливо здійснювати критичну оцінку наукових здобутків і формувати якісні наукові рекомендації стосовно її з'ясування.

3. Уявлення про процес формування показань свідка мають охоплювати і нормативно-правову регламентацію порядку їх одержання та фіксування, і психологічні процеси, які пов'язані зі сприйняттям, запам'ятовуванням, відтворенням свідком під час комунікативної взаємодії з особою, яка здійснює допит, достовірних або недостовірних повідомлень про обставини, що мають значення для кримінального провадження. Запровадження як засади кримінального провадження безпосередності дослідження судом показань, речей і документів (ст. 23 КПК) призвело до розмежування доказів на докази сторони обвинувачення, сторони захисту та судові докази. Відповідно показання свідка, які формуються під час досудового розслідування, крім показань, одержаних у порядку ст. 225 КПК, не мають доказового значення для суду доти, доки вони не будуть одержані та зафіксовані у порядку, передбаченому КПК, під час допиту в суді, хоча це не виключає можливості їх використання стороною обвинувачення або захисту під час судового розгляду, зокрема при обґрунтуванні клопотань, підготовці й проведенні прямого та перехресного допиту свідка тощо.

4. У легальній дефініції свідка у ч. 1 ст. 65 КПК акцентовано на тому, що свідок є носієм відомостей про обставини, що підлягають доказуванню під час кримінального провадження. Однак під час досудового розслідування як свідків допитують осіб, яким відомі обставини переховування особи, яка підозрюється у вчиненні кримінального правопорушення, й ці відомості необхідні для прийняття процесуальних рішень та організації розшуку такої особи, також предметом допиту може бути місцезнаходження майна, яке підлягає конфіскації чи спеціальній конфіскації, обставини проведення окремих процесуальних дій під час досудового розслідування для з'ясування питання стосовно допустимості одержаних доказів тощо. Тому пропонується ч. 1 ст. 65 КПК викласти у такій редакції: «1. Свідком є фізична особа, якій відомі або можуть бути відомі обставини, що підлягають доказуванню під час кримінального провадження, або інші обставини, які мають значення для кримінального провадження, і яка викликана для давання показань».

5. Достовірність показання свідка – це його властивість, яка проявляється у судженні суб'єкта доказування поза розумним сумнівом про повну відповідність цього показання реальним фактам та обставинам, що мають значення для кримінального провадження, сформульованого на підставі оцінки відомостей, які містяться в ньому, щодо наявності або відсутності внутрішніх, зовнішніх протиріч показання з іншими доказами у кримінальному провадженні, неточностей, прогалин та їх змісту.

6. Чинне вітчизняне законодавство містить нормативні приписи, аналіз яких дозволяє говорити про наявність кримінальних процесуальних гарантій достовірності показань свідка. Вони за сферою своєї дії поділяються на ті, що: 1) створюють умови, які спонукають свідка до давання правдивих показань про обставини, що мають значення для кримінального провадження – це правовий статус, імунітети свідка, гарантії надання правової допомоги свідку адвокатом, відповідальність свідка, гарантії безпеки свідка, заборони протиправного впливу на свідка; 2) забезпечують об'єктивну перевірку й оцінку показань свідка на предмет відповідності подіям, які реально сталися, – це процесуальна форма допиту свідка, гарантії самостійності процесуальної діяльності слідчого, прокурора, безсторонності суду та нормативне визначення вимог до оцінки показань свідка на предмет їх достовірності. Наведені гарантії лише забезпечують умови для одержання достовірних показань, їх неупередженої перевірки й оцінки. Казати під час конкретного допиту правду чи неправду залежить від рішення свідка, так само як і сумлінно чи несумлінно виконувати вимоги чинного законодавства залежить від рішення слідчого, керівника органу досудового розслідування, прокурора, слідчого судді, судді.

7. Головними параметрами, за якими досліджується показання свідка на предмет його достовірності, є відсутність або наявність в ньому протиріч, прогалин та неточностей, їх природа та зміст. Протиріччя, неточності, прогалини, можуть бути і продуктом природних процесів, що впливають на повноту сприйняття свідком події, яка відбулася, збереження сприйнятої інформації про неї протягом різних за своєю тривалістю проміжків часу в пам'яті й її часткової чи повної втрати або несвідомого викривлення під час давання показань особі, яка проводить допит, і результатом цілеспрямованих умисних дій, спрямованих на формування у свідомості свідка сукупності даних, що повністю чи частково не відповідають дійсності, та їх повідомлення під час допиту. Протиріччя в показаннях свідків за своїм зв'язком із джерелом можуть бути внутрішніми та зовнішніми. Внутрішні протиріччя є невідповідностями, які виникають між відомостями стосовно однієї і тієї ж обставини події, що відбулася, які повідомлені свідком під час його допиту. Водночас не має значення, чи містяться такі відомості у показаннях свідка, які він дав під час його первинного чи повторного або основного чи додаткового допиту. Головне, щоб це були показання одного і того ж свідка. Зовнішні протиріччя – це протиріччя між показаннями свідка та відомостями, які містяться в інших джерелах доказів (показаннях іншого свідка, протоколі слідчого огляду, обшуку, слідчого експерименту, висновку експерта тощо). За змістом протиріччя можуть виявлятися у формі повідомлень, які містять повністю або частково різні відомості стосовно однієї й тієї ж обставини. Неточності – це повідомлення, які не містять чіткого, однозначного твердження щодо тих чи інших обставин, що підлягають доказуванню. Прогалини – це відсутність у показаннях даних, які з огляду на обставини сприйняття свідком подій, він мав можливість сприйняти, запам'ятати та відтворити під час допиту. Протиріччя, неточності, прогалини можна поділити за впливом на оцінку доказів на предмет їх достовірності на: незначні, тобто, які містять дані, різниця

між якими є несуттєвою та може бути раціонально поясненою, з огляду на умови спостереження свідком певних осіб, явищ, процесів, значного часу, який минув із моменту спостереження тощо, або значні, які містять розбіжності, що не можуть бути раціонально поясненими. Встановлення в поведінці свідка під час його допиту ознак дисимуляції має бути не підставою для твердження про недостовірність показань свідка, а підставою для перевірки його показань на предмет достовірності з метою з'ясування причин такої поведінки.

8. З'ясування достовірності показань свідків полягає у застосуванні під час доказування сторонами кримінального провадження, судом передбачених кримінальним процесуальним законодавством засобів пошуково-пізнавальної діяльності, спрямованих на перевірку й оцінку одержаних показань на предмет правдивості, тобто їх відповідності реальним подіям, що відбулися. З'ясування достовірності показань свідка не потрібно зводити тільки до виконання нормативних приписів ч. 1, 2, 4 ст. 96 КПК. Необхідно розрізняти між собою засоби та способи з'ясування достовірності показань свідка. С(Р)Д, НС(Р)Д, судові процесуальні дії пошуково-пізнавального характеру й інші процесуальні дії, здійсненням яких одержуються та перевіряються показання свідка, є засобами з'ясування достовірності показань свідка. Пошуково-пізнавальний потенціал процесуальних дій має визначатися та використовуватися не тільки в напрямі збирання доказів, але й їх перевірки. А тактичні прийоми, їх комбінації, які застосовуються під час їх проведення, й тактичні операції є способами з'ясування достовірності показань свідка. Такий підхід сприятиме конвергенції досягнень теорії кримінального процесу та криміналістики в плані формування внутрішньо узгоджених за термінологією комплексних наукових рекомендацій стосовно застосування тактичних прийомів, їх комбінацій, тактичних операцій як способів проведення С(Р)Д і НС(Р)Д та інших процесуальних дій для з'ясування достовірності показань свідків.

9. З'ясування достовірності показань свідка під час судового розгляду прямо залежить від процесуальної активності сторін обвинувачення та захисту й їх критичного ставлення до доказів, які надані суду протилежною стороною. Прямий і перехресний допит свідка разом із іншими судовими діями пошуково-пізнавального характеру є засобами з'ясування достовірності показань свідка. Під час судового розгляду дискредитація свідка крізь призму його репутації, передбачена у ч. 2 ст. 96 КПК, може бути підставою для висновку про неправдивість його показань. Однак попередня протиправна поведінка може бути взята до уваги тільки за наявності прямих доказів неправдивості показань свідка у цьому кримінальному провадженні. Вважаємо, що неприпустимим є обґрунтування оцінки показань на предмет їх достовірності тільки на підставі фактів щодо попередніх негативних поступків свідка.

10. Для підвищення якості здійснення прямого та перехресного допиту прокурору й захиснику необхідно у плані допиту зазначати у формі нотаток одержані відповіді свідка, які містять протиріччя, неточності, прогалини для своєчасного формулювання запитань, спрямованих на з'ясування їх природи

й усунення. А суддя може використовувати такі нотатки також для подальшої оцінки показань допитаного свідка.

11. Із метою вдосконалення нормативно-правової регламентації використання окремих процесуальних дій для з'ясування достовірності показань свідка пропонується:

– п. 5 ч. 1 ст. 112 КПК викласти у такій редакції: «5) процесуальний статус, в якому перебуває особа, що повідомляється, її процесуальні права та обов'язки;». А п. 5 ч. 1 ст. 137 КПК: «5) процесуальний статус, в якому перебуває викликана особа, її процесуальні права та обов'язки;». Забезпечення в такий спосіб обізнаності тих же свідків про свої права й обов'язки, зокрема щодо користування нотатками і документами при даванні показань, ще до початку допиту сприятиме більш якісній їх підготовці;

– перше речення абзацу першого ч. 9 ст. 224 КПК – «Слідчий, прокурор має право провести одночасний допит двох чи більше вже допитаних осіб для з'ясування причин істотних розбіжностей у їхніх показаннях, тобто протиріч між ними щодо обставин, які належать до предмета доказування». Так будуть уточнені підстави для проведення цієї С(Р)Д, мінімізується кількість випадків формального її проведення й відповідно буде економія процесуального часу в кримінальних провадженнях;

– ч. 1 ст. 354 КПК – «1. Допит малолітнього або неповнолітнього свідка проводиться головуючим у судовому засіданні. Допит малолітнього свідка і, за розсудом суду, неповнолітнього свідка проводиться в присутності законного представника, педагога чи психолога, а за необхідності – лікаря. Після здійснення допиту головуючим у судовому засіданні прокурору, захиснику або обвинуваченому, який взяв на себе захист, надається можливість поставити запитання свідку. Якщо свідок зі сторони обвинувачення, то першим запитання ставить прокурор, якщо зі сторони захисту – захисник, якщо обвинувачений взяв на себе захист – обвинувачений. Головуючий у судовому засіданні за клопотанням прокурора, захисника або обвинуваченого, якщо він взяв на себе захист, може дозволити цим особам здійснити допит, якщо проти цього не заперечує свідок та його законний представник, педагог, психолог, лікар, які залучені судом до здійснення допиту цього свідка». Така норма, з одного боку, враховує схильність малолітніх, неповнолітніх до навіювання, яке може реалізовуватися через задавання їм сторонами обвинувачення, захисту навідних питань та інших способів психологічного впливу на них, що ставить під сумнів можливість одержання показань, які відповідають дійсності. Тому суд має бути посередником між цими особами й стороною обвинувачення та захисту, а з іншого боку – запропонована норма залишає можливість здійснення безпосередньо допиту стороною обвинувачення і захисту, якщо проти цього не заперечують малолітній, неповнолітній та інші передбачені в ній особи.

12. Оцінка показань свідка на предмет його достовірності має здійснюватися тільки після оцінки їх на предмет належності та допустимості (недопустимий доказ не може бути достовірним) шляхом порівняльного аналізу фактичних даних, які в них містяться, з фактичними даними, що містяться в інших джерелах доказів

і визначення наявності або відсутності в них внутрішніх та зовнішніх протиріч, неточностей або прогалин і важливою умовою для визначення достовірності показань свідка є констатація суб'єктом доказування того, що у кримінальному провадженні вичерпані всі можливості для одержання інших даних про обставини, які підлягають доказуванню, і відповідно немає можливості одержання даних, що можуть їм суперечити. Негативна репутація свідка, зокрема стосовно його засудження за завідомо неправдиві показання, обман, шахрайство або інші діяння, що підтверджують нечесність свідка, не може бути підставою для оцінки його показань як недостовірних без урахування змісту його показань у їх співвідношенні з іншими доказами у кримінальному провадженні. Оцінка показань свідків з чужих слів на предмет їх достовірності прямо взаємопов'язана із первинним джерелом відомостей, які повідомляє такий свідок. Після встановлення недостовірності джерела показань з чужих слів слідує визначення і недостовірними показань з чужих слів.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

Наукові праці, в яких опубліковано основні наукові результати дисертації

1. Лозинська Ю. І. Стан наукової розробки питань достовірності показань свідка та засоби її з'ясування у кримінальному провадженні. *Вісник Луганського державного університету внутрішніх справ імені Е. О. Дідоренка*. 2017. Вип. 1 (77). С. 245–254.
2. Лозинська Ю. І. Методологічні засади дослідження питань достовірності показань свідка та засобів її з'ясування у кримінальному провадженні. *Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ*. Серія юридична. 2017. Вип. 3. С. 215–225.
3. Лозинська Ю. І. Теоретичні основи визначення поняття достовірності доказів у кримінальному провадженні. *Jurnalul juridic național: teorie și practică*. 2017. № 4 (26). С. 162–166.
4. Лозинська Ю. І. Особливості формування доказів із показань свідків у кримінальному провадженні. *Право і суспільство*. 2017. № 5. С. 262–267.
5. Лозинська Ю. І. Кримінальні процесуальні гарантії достовірності показань свідків. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. Серія Право. 2017. Вип. 47. Т. 3. С. 115–119.
6. Лозинська Ю. І. Засоби з'ясування достовірності показань свідка у кримінальному провадженні. *Часопис «Університетські наукові записки» Хмельницького університету управління та права*. 2017. № 1 (61). С. 101–112.
7. Лозинська Ю. І. Особливості оцінки достовірності показань свідка в кримінальному провадженні. *Вісник Луганського державного університету внутрішніх справ імені Е. О. Дідоренка*. 2018. Вип. 2 (82). С. 257–266.

Наукові праці, які засвідчують апробацію матеріалів дисертації

8. Лозинська Ю. І. Визначення поняття достовірності показань свідка у кримінальному провадженні. *Проблеми правової реформи та розбудови*

громадянського суспільства в Україні: тези доповідей та повідомлень учасників звітної наукової конференції ад'юнктів, аспірантів та здобувачів (м. Львів, 16 жовтня 2015 р.). Львів: ЛьвДУВС, 2015. С. 169–172.

9. Лозинська Ю. І. Особливості оцінки показань свідка на предмет їх достовірності. *Актуальні питання кримінального права, кримінального процесу та криміналістики (на вшанування пам'яті Ганса Гросса): збірник матеріалів міжнародної науково-практичної конференції (м. Львів, 29 січня 2016 р.). Львів: Видавництво Львівської політехніки, 2016. С. 143–144.*

10. Лозинська Ю. І. Огляд стану розробки проблеми достовірності показань свідка у кримінальному провадженні. *Проблемні аспекти досудового розслідування: матеріали Міжнародної науково-практичної конференції (м. Одеса, 07 квітня 2017 р.). Одеса: ОДУВС, 2017. С. 138–141.*

11. Лозинська Ю. І. Щодо поняття достовірності доказів у кримінальному провадженні. *Актуальні проблеми юридичної науки: збірник тез Міжнародної наукової конференції «Шістнадцяті осінні юридичні читання» (м. Хмельницький, 20–21 жовтня 2017 р.): у 2 ч. Хмельницький: Хмельницький університет управління та права, 2017. Ч. 2. С. 161–163.*

12. Лозинська Ю. І. Щодо формування доказів з показань свідків у кримінальному провадженні. *Процесуальне та криміналістичне забезпечення досудового розслідування: збірник тез науково-практичного семінару (м. Львів, 01 грудня 2017 р.). Львів: ЛьвДУВС, 2017. С. 71–74.*

13. Лозинська Ю. І. Різновиди кримінальних процесуальних гарантій достовірності показань свідків. *Тенденції та пріоритети реформування законодавства України: матеріали всеукраїнської науково-практичної конференції (м. Херсон, 08–09 грудня 2017 р.). Херсон: Видавничий дім «Гельветика», 2017. С. 117–120.*

АНОТАЦІЯ

Лозинська Ю. І. Достовірність показань свідка та її з'ясування у кримінальному провадженні. – Кваліфікаційна наукова праця на правах рукопису.

Дисертація на здобуття наукового ступеню кандидата юридичних наук за спеціальністю 12.00.09 – кримінальний процес та криміналістика; судова експертиза; оперативно-розшукова діяльність. – Львівський національний університет імені Івана Франка, Львів, 2018.

Дисертація присвячена вирішенню теоретичних і практичних питань, пов'язаних із з'ясуванням достовірності показань свідка у кримінальному провадженні, а також удосконаленню її правової регламентації. Розкрито стан наукової розробленості питань достовірності показань свідка та її з'ясування у кримінальному провадженні, методологічні засади їх дослідження, особливості формування показань свідків у кримінальному провадженні, поняття достовірності доказів та показань свідків, кримінальні процесуальні гарантії, які створюють умови для давання свідком достовірних показань, їх об'єктивної перевірки та оцінки, особливості застосування окремих слідчих (розшукових) дій та негласних

слідчих (розшукових) дій для з'ясування достовірності показань свідків під час досудового розслідування, засоби з'ясування достовірності показань свідка під час судового розгляду та особливості оцінки достовірності показань свідків. У результаті аналізу норм кримінального процесуального законодавства, а також доктринальних підходів сформульовано наукові рекомендації із з'ясування достовірності показань свідка та пропозиції, спрямовані на вдосконалення його правового регулювання.

Ключові слова: достовірність доказів; достовірність показань свідка; свідок; установлення достовірності показань свідка; засоби з'ясування достовірності показань свідка; способи з'ясування достовірності показань свідка; оцінка показань свідка.

АННОТАЦІЯ

Лозинская Ю. И. Достоверность показаний свидетеля и ее выяснения в уголовном производстве. – Квалификационная научная работа на правах рукописи.

Диссертация на соискание ученой степени кандидата юридических наук по специальности 12.00.09 – уголовный процесс и криминалистика; судебная экспертиза; оперативно-розыскная деятельность. – Львовский национальный университет имени Ивана Франко, Львов, 2018.

Диссертация посвящена решению теоретических и практических вопросов, связанных с выяснением достоверности показаний свидетеля в уголовном производстве, а также усовершенствованию ее правовой регламентации. Раскрыты состояние научной разработанности вопросов достоверности показаний свидетеля и ее установления в уголовном производстве, методологические основы их исследования, особенности формирования показаний свидетелей в уголовном производстве, понятие достоверности доказательств и показаний свидетелей, уголовные процессуальные гарантии, которые создают условия для дачи свидетелем достоверных показаний, их объективной проверки и оценки, особенности применения отдельных следственных (розыскных) и негласных следственных (розыскных) действий для выяснения достоверности показаний свидетелей в ходе досудебного расследования, средства установления достоверности показаний свидетеля в процессе судебного разбирательства и особенности оценки достоверности свидетельских показаний. В результате анализа норм уголовного процессуального законодательства, а также доктринальных подходов сформулированы научные рекомендации по выяснению достоверности показаний свидетеля и предложения, направленные на совершенствование его правового регулирования.

Ключевые слова: достоверность доказательств; достоверность показаний свидетеля; свидетель; установление достоверности показаний свидетеля; средства выяснения достоверности показаний свидетеля; способы выяснения достоверности показаний свидетеля; оценка показаний свидетеля.

Lozynska Yu. I. Reliability of witness testimony and its clarification in criminal proceedings. – Qualifying scientific work on the rights of manuscript.

Thesis for the degree of Candidate of Law (Ph.D.) in specialty 12.00.09 – Criminal Procedure and Criminalistics; Forensic Examination; operational-search activity. – Ivan Franko National University of Lviv, Lviv, 2018.

The dissertation is devoted to the solution of theoretical and practical issues related to the clarification of the witness testimony in criminal proceedings, as well as the improvement of its legal regulation. The author asserts that the issue of witness testimony reliability and its clarification serves as a component of one of the most complex problems of the theory of criminal process – the probability and reliability/veracity of knowledge in criminal proceedings. Based on the analysis of the history of the development of national criminal procedural legislation and scientific research in the theory of criminal process, forensics, legal psychology, it is determined that the term «reliability» becomes a key linguistic unit for determining the conformity of the information, obtained during the conduct of separate procedural actions, to the objective reality which is subject of pre-trial investigation or trial. In the dissertation, the process of forming witness testimony is disclosed in two aspects: the legal, in which features of their reception and fixation during the pre-trial investigation and trial, and psychological, which encompasses processes connected with perception, memorization, reproduction of testimony during a communicative interaction with the person who conducts the interrogation, reliable or false reports about the circumstances relevant to the criminal proceedings. This made it possible to formulate proposals for amending the current Criminal Procedural Code (CPC) of Ukraine, based on a comprehensive understanding of the process of forming witnesses testimony in these two aspects, namely: to expand the list of circumstances in relation to which a witness examination may be conducted in part 1 Article 65 of the CPC of Ukraine; in paragraph 5 of part 1 Article 112, paragraph 5 of part 1 Article 137 of the CPC of Ukraine, the duty to inform the witness in a statement of a party of his procedural rights and obligations to provide conditions for more qualitative preparation of a witness for interrogation; in the first sentence of Part 9 Article 224 of the CPC of Ukraine, to clarify which differences in the testimony of two or more previously interrogated persons are essential in order to minimize the cases of its formal conduct; in part 1 of Article 354 of CPC of Ukraine, in order to minimize the suggestion by the prosecution or the defense on a minor, juvenile witness, to provide the procedure for his interrogation by a judge. The definition of the reliability of witness testimony is given as its property, which manifests itself in the judge beyond reasonable doubt of the subject of proof as the full compliance of this statement with the actual facts that are the subject of criminal proceedings, formulated on the basis of evaluation of the information contained therein, for the presence or absence of internal, external contradictions in testimony with other evidence, in criminal proceedings, inaccuracies, gaps and their contents. In the dissertation, the content of criminal procedural guarantees of the reliability of witness testimony is divided into two groups: 1) that called to create conditions which, on the one hand, prompts the witness to give true testimony

about the circumstances relevant to the criminal proceedings; 2) that which ensure the objective examination and evaluation of the testimony of the witness for the correspondence with the actual events. The clarification of the reliability of witness testimony is presented as an activity aimed at verifying and assessing the received testimony for the truth, that is, their correspondence with the actual events that occurred, through application in the course of proving by the parties to the criminal proceedings, the court foresees criminal-legal proceedings for search and cognitive activities.

Key words: reliability of evidence; reliability of witness testimony; witness; clarification of the witness testimony; means of clarification of the reliability of witness testimony; methods of reliability of witness testimony specification; assessment of witness testimony.

Підписано до друку 31.10.2018 р.
Формат 60×84/16. Папір офсетний. Умовн. друк. арк. 0,9.
Тираж 100 прим. Зам. № 141-18.

Львівський державний університет внутрішніх справ
Україна, 79007, м. Львів, вул. Городоцька, 26.

Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи до державного реєстру
видавців, виготівників і розповсюджувачів видавничої продукції
ДК № 2541 від 26 червня 2006 р.